

Impresszionista remekművek három forrásból

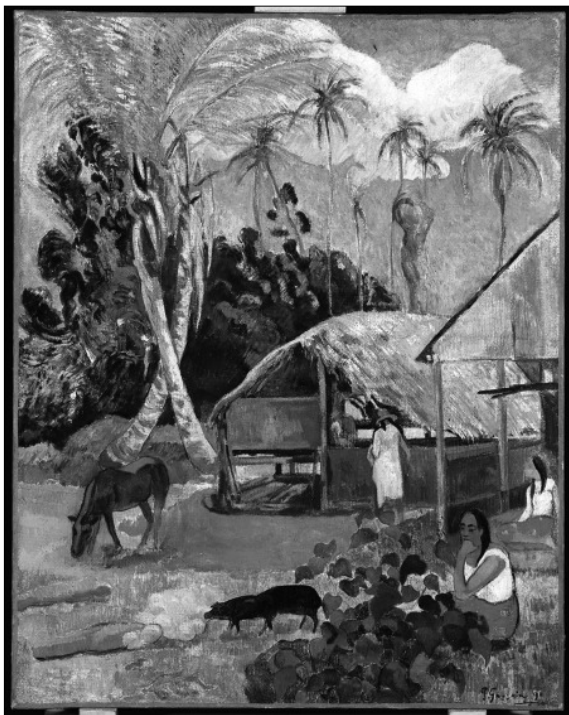
Amióta az 1957-ben kivált Magyar Nemzeti Galériát tavaly visszaolvasztották a Szépművészeti Múzeumba, ez az első olyan közös kiállítás, amely valóban szerves együttműködéssel készült. Sőt, harmadiként bekapcsolódott a jeruzsálemi Izrael Múzeum is, amelynek épp felújítják az épületét és – a szükségből erényt kovácsolva – a bezárás idejére kölcsönadta teljes francia modern részlegét. Így vált lehetővé, hogy október 13-ig „*Monet, Gauguin, Szinyei Merse, Rippl-Rónai – Impresszionista és posztimpresszionista remekművek*” címmel félszáz francia és közel hetven magyar remekmű kerülhessen a közönség elé a Budavári Palota C épületében.

Mint *Baán* László igazgató elmondta, évekkal ez előtt egy frankfurti múzeumvezetői tanácskozáson született meg a nemzetközi együttműködés ötlete, amikor szóba került a zsidó testvérintézmény kiállítási kényszerszünete. *James S. Snyder* régóta szívesen működik együtt magyar kollegáival, sőt egyenesen előnyben részesíti őket, mivel egyik ágon magyar származású. Amint átvette a szót, ő maga is elbüszkélkedett azzal, hogy édesanyja Magyarországon született, nevelkedett. Ezért – tette hozzá – valahányszor hazánkban jár, megmagyarázhatatlan módon otthon érzi magát. Ha édesanyja most ezt a reprezentatív hármastárlatot látná az egykori királyi palotában, minden bizonnyal büszke volna a fiára.

Külön kiemelt egy végzettszerű véletlent, amely azt bizonyítja, hogy a képeknek is megvan a maguk sorsa. *Alfred Sisley* „*A Loing partján – Őszi han-*

gulat” című 1881-es festményét a Szépművészeti Múzeum 1907-ben vásárolta meg *Paul Durand-Ruel* híres párizsi galériástól, aki az impresszionizmus 1876-os kezdetétől a stílusirányzat erkölcsi és anyagi támogatására mozgósította minden erejét. A budapesti intézmény ezt a művet a berlini *Kurt Walter Bachstitz* zsidó származású osztrák műkereskedővel 1916-ban elcserélte *Édouard Manet* „*Hölgy legyezővel*” című remekművére. *Bachstitz* a náci hatalomra jutása után előbb Hollandiában húzódott meg, majd 1943-as letartóztatása után sikerült a legmagasabb körökig is elérő összeköttetései révén Svájcba menekülnie, ahonnan angol és amerikai műgyűjtőknek közvetített képeket. A szóbanforgó *Sisley*-festmény a jogtalanul eltulajdonított zsidó javak visszaszámaztatásának keretében jutott végül Jeruzsálembe, ahonnan most – közel egy évszázaddal később – átmenetileg ismét visszakerült korábbi származási helyére, Budapestre...

A nagy tapasztalatú kurátor-páros – *Gergely Mariann* és *Plesznivy Edit* művészettörténész – egyaránt hangsúlyozta, hogy eddig még sohasem került a széles nyilvánosság előtt ilyen széles összevetésbe a francia és a magyar kortársak munkássága. A francia impresszionizmus kezdetben némi késéssel hatott a magyar naturalista és plein-air alkotókra, mert a hazai festészet a maga útját járta. Előbb a XIX. század közepétől a szolnoki iskola jellegzetesen alföldi témáival, majd a század végétől a müncheni *Hollósy-kör* munkáival, amely a nagybányai művésztelepet alapította meg. A tárlat elején ezért nem keverednek, hanem felelgetnek egymásnak a falakról a hasonló témák. *Claude Monet* *Virágzó szilvafái* (1879) közelében *Mednyánszky László* *Tavaszi dom-*

Paul Gauguin: Fekete sertések (1891)

Vincent van Gogh: Provence-i aratás, június (1888)

Rippl-Rónai József: A Geszti kastély Somogyban

boldala (1891-1895 kör.) Szinyei Merse Páltól a Virágzó mandulák (1902). 1890-ben festette olajjal lenvászonra nyárfasorát Claude Pissarro „Naplemente Éragynánál” című képén a dombos lanka alján, illetve Mednyánszky a vízparton, a „Hóolvadás hegyvidéken” című alkotásán.

E lírai hangulatok után még a gyakorlott tárlatjáró számára is meglepő rokonságot mutat két kevésbé ismert kép drámai színekkel rögzített légköre: Szinyeitől a Vihar a Starnberg-i tavon (1872) félelmetes tombolása és Claude Monet-től Az avali sziklásirt – Étretat (1885) tajtékozó hullámverése. Utóbbtól a Három halászhajó – Étretat-i bárkák (1886) már-már „ikertestvére” Koszta József Csónakjának (1906 kör.). A sárga árnyalatok messzire világítanak Vincent van Gogh Provence-i aratás, június (1888) pusztá ránézésre is tikkasztó zsánerjelenetéről éppúgy, mint Monet játékos címadású Giverny-i kisasszonyok, napsütésben (1894) gúlákba állított, „szoknyás” aljú búzakereszt-soráról és a Hollósy Simon festményén (Aratás után, 1908 kör.) szereplő boglya-csoportokról a tarlón.

Az azonos európai női divat követése miatt egyformán fodros-bodros gallérral, elegáns fekete ruhába öltözött Pauline asszony és egy ismeretlen nő Auguste Renoir 1880-as években megörökített, há-

romnegyed alakos ülő képmásán, illetve Deák-Ébner Lajos 1885 körüli mellképén.

A legfranciásabb magyar mesternek tartott Rippl-Rónai Józsefnek sikerült a párizsi Julian Akadémiáról szervesen összekovácsolódnia francia festőtársaival. Denis, Bonnard, Sérusier és Vuillard meghívták őt a Gauguin nyomdokain járó Nabis (Proféták) csoport tárlatára. A tahiti mestertől két 1891-es mű is függ egymás mellett: a közismert Fekete sertések, illetve a kevésbé ismeretes Upa, upa (A tűztánc). Tarkabarka viseletbe öltözött, egzotikus embertípusai földrajzi térben és történelmi időben is távolról üzennek a magyar mesterek falusi alakjainak. Más és más megközelítéssel bár, de egyaránt 1907-ben festette Pór Bertalan a szépítetlenül valóságos Cigányokat, amint a putri előtt gunnyasztanak a napon, és üres tekintettel bámulnak a semmibe, illetve Csók István a hazai délszlávokhoz tartozó nőt (Sokác parasztasszony), aki rendkívül díszes népviseletében a tornác vakolatlan téglalépcsőjén ül. Végül a soknemzetiségű Erdély üdvözlését közvetíti Boromisza Tibor Patakparti házak (1908) című képe a Zazar mentéről, élénk kékre, sárgára vagy zöldre meszelt homlokzataikkal, az ottani bányászok szokása szerint...

Wagner István